
Slik utvikler vi norske fagtermer i celle- og molekylærbiologi

SPRÅKSPALTEN

HELENE J. BUSTAD

helene.bustad.johannessen@uib.no

Helene J. Bustad er forsker ved Nasjonalt kompetansesenter for porfyrisykdommer, Haukeland universitetssjukehus.

MARTE INNSELSET FLYDAL

Marte Innselset Flydal er forsker ved Institutt for biomedisin, Universitetet i Bergen.

HELENE KNÆVELSRUD

Helene Knævelsrud er cellebiolog og kreftforsker ved Oslo universitetssykehus.

ANN HELEN LANGAKER

Ann Helen Langaker er seniorrådgiver i Språkrådet.

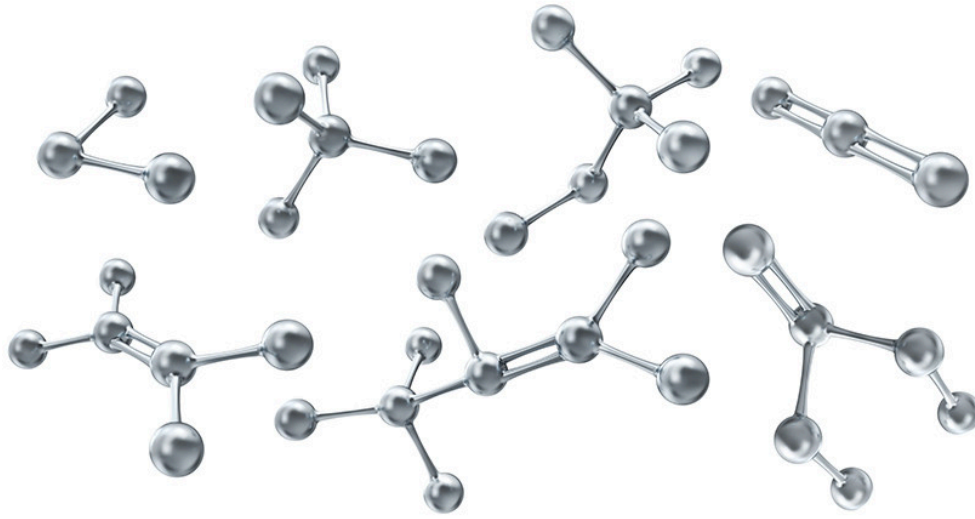
ERIK BOYE

Erik Boye er celle- og molekylærbiolog og professor emeritus ved Institutt for biovitenskap, Universitetet i Oslo.

TOM KRISTENSEN

Tom Kristensen er professor emeritus ved Institutt for biovitenskap, Universitetet i Oslo.

Alle fag trenger et norsk fagspråk. Termgruppa for celle- og molekylærbiologi diskuterer seg frem til gode norske fagtermer til erstatning for engelske.

Illustrasjon: urfinguss/iStock

Alle universitetene og høyskolene i Norge har et lovpålagt ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle norsk fagspråk [\(1\)](#). Studentene ønsker at norsk fagspråk skal være mer tilgjengelig [\(2\)](#). Likevel taper det norske fagspråket stadig mer terreng til engelsk. Dette skjer til tross for at de fleste studentene som utdannes ved norske læresteder, vil få bruk for norsk fagterminologi etter endt utdanning.

Termgrupper og termwikier

Språkrådet har ansvar for å samordne utviklingen og tilgjengeliggjøringen av norsk fagterminologi og samarbeider med termgrupper innenfor ulike fagfelt. Målet med termgruppene er å få på plass norske termer innenfor forskjellige fagområder som er i rask utvikling, før de engelske uttrykkene etablerer seg.

Terminologien som termgruppene utarbeider, publiseres i en termbase administrert av Språkrådet. Denne basen har samme grunnstruktur som en Wikipedia-side, og kalles derfor Språkrådets termwiki [\(3\)](#). Et større arbeid er i gang ved Universitetet i Bergen for å få på plass en nasjonal termportal (Termportalen) der man skal kunne søke opp termer fra mange forskjellige termbaser fra ett felles søkefelt. På sikt skal termwikien fases ut og erstattes av Termportalen [\(4\)](#).

Studentenes språkbruk under undervisning og i eksamensbesvarelser er et godt eksempel på at norsk fagspråk ikke er godt nok tilgjengelig [\(5\)](#). Det er derfor svært gledelig at arbeidet med å utvikle og styrke norsk fagspråk nå også har blitt forankret i den nye språkloven, som ble vedtatt av Stortinget våren 2021 [\(6\)](#). Vi oppfordrer alle forelesere ved lærestedene til å oppsøke termwikien, og etter hvert Termportalen, og å bruke termene aktivt i undervisning og fagformidling.

Ansaret ligger på universitetene

Universitetene og høyskolene må bli mer bevisst på at de har et lovpålagt ansvar for å utvikle og vedlikeholde norsk terminologi innenfor sine fagområder [\(1\)](#). Det er i samspillet mellom forskere, forelesere og studenter at et fagspråk blir til. Norsk fagspråk må brukes i undervisningen. Slik kan f.eks. fremtidens medisinere lære seg norske faguttrykk fra første stund.

«Norsk fagspråk må brukes i undervisningen. Slik kan fremtidens medisinere lære seg norske faguttrykk fra første stund»

En bevisstgjøring av ansaret for norsk fagspråk må komme fra toppen, dvs. fra rektorer, universitetsstyrer og fakulteter til de enkelte underviserne.

Termgruppe for celle- og molekylærbiologi

Termgruppene består i dag hovedsakelig av frivillige fagfolk med interesse for språk. Forfatterne av dette innlegget utgjør termgruppa for celle- og molekylærbiologi, der egne og andres forslag til termer diskuteres og defineres. Vi mottar gjerne innspill til termer som mangler gode avløserord på norsk.

Terminologiarbeidet vårt fører til fine faglige diskusjoner. Definisjonene som de enkelte termgruppemedlemmene forbereder til et møte, kan se gode og dekkende ut på papiret, men kan bli betydelig endret etter grundige diskusjoner i gruppa. Ofte er prosessen slik: Vi starter med en lang og utfyllende definisjon og ender med en kort, men spisset definisjon som danner grunnlag for en god norsk fagterm. På denne måten ivaretas ulike fagspråklige «dialekter» som er representert i termgruppa; vi er utdannet på forskjellige steder og har ulike forskningsfelt. Noen ganger kreves atskillig finsliping før vi kommer frem til et felles standpunkt med norsk term med definisjon. Slike diskusjoner er svært nyttige og hever kvaliteten på arbeidet vårt.

Detaljdiskusjonene er også viktige for å sørge for at termlista har en indre sammenheng. Vi bør være enige om begrepsinnholdet, slik at termene blir gode og selvforklarende. Vi prøver å sette fagets terminologi i system og finne sammenhenger med beslektede begreper. Terminologiarbeidet er begrepsbasert, og vi tar utgangspunkt i begrepsinnholdet. Definisjonen av begrepet danner bakgrunnen for valg av term, og den valgte termen bør vurderes etter både bruksfrekvens (dvs. den mest vanlige) og transparens (dvs. den mest selvforklarende). Målet er å få definisjoner som er presise, kortfattede og fullstendige.

Et eksempel på hvordan man kan komme frem til en god norsk fagterm til erstatning for den engelske, er *gene pool*. Gruppa foreslo først *genbasseng*, men vi skiftet mening etter at termen *genforråd* ble foreslått av en av redaktørene i Store norske leksikon.

Termarbeid er en kontinuerlig prosess

For alle fagfelt, og spesielt der den faglige utviklingen er rask og omfattende, er det viktig at nyoppståtte engelske termer oversettes så tidlig som mulig. Dette gjelder ikke minst innen fag med relevans for dagens covid-19-pandemi. Termgruppa for celle- og molekylærbiologi har oppdatert termwikien med norske termer for ord som brukes mye i media, bl.a. *helgenomsekvensering* (for *whole genome sequencing*).

Arbeidet med norske termer følger utviklingen av et norsk fagspråk og er en kontinuerlig prosess. Termgruppa for celle- og molekylærbiologi fortsetter sin virksomhet og er klar for å fortsette kampen for et godt norsk fagspråk.

Forfatterne utgjør termgruppa for celle- og molekylærbiologi. Artikkelen er delvis basert på en artikkel i boka Helsespråk (7).

LITTERATUR

1. Lov om universiteter og høyskoler. §1-7. Ansvar for vedlikehold og videreutvikling av norsk fagspråk. <https://lovdata.no/lov/2005-04-01-15/§1-7> Lest 20.5.2021.
2. Me vil ha norsk fagspråk! NSO-resolusjon 3.9.18. Norsk studentorganisasjon. <https://www.student.no/content/uploads/2018/08/SST1-03.01-1819-Resolusjoner-Vedlegg-2-Forslag-til-resolusjon-om-norsk-fagspr%C3%A5k.pdf> Lest 20.5.2021.
3. Språkrådets termwiki. <http://www.termwiki.sprakradet.no/wiki/Hovedside> Lest 20.5.2021.
4. Termportalen. Universitetet i Bergen. <https://www.uib.no/ub/fagressurser/spesialsamlingene/121707/termportalen> Lest 20.5.2021.
5. Kristiansen M. Språklige utfordringer i høyere utdanning. En undersøkelse av språkbruk i eksamensbesvarelser på bachelornivå. Språkrådet, 2019. https://www.sprakradet.no/globalassets/vi-og-vart/rapporter-og-undersokelser/sprak-i-eksamensbesvarelser_endelig.pdf Lest 20.5.2021.
6. LOV-2021-05-21-42. Lov om språk (språklova). <https://lovdata.no/dokument/ISL/isl/2021-04-08-89> Lest 20.5.2021.
7. Bustad HJ, Flydal MI, Knævelsrud H et al. Et kapplop for norsk fagspråk. Michael 2021; 18, supplement 26: 81–91. <https://www.michaeljournal.no/i/2021/05/Et-kapplop-for-norsk-fagsprak> Lest 31.5.2021.

Publisert: 27. januar 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.21.0465
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 22. februar 2026.